

Presentació

Josep González-Agàpito i Xavier Laudo
Universitat de Barcelona

La joventut és una gran absent a la història de l'educació conreada entre nosaltres. L'escola, i conseqüentment la infància, han centrat tradicionalment l'atenció dels historiadors de l'educació. És evident, també, que s'han produït algunes aportacions notables des de la dècada dels anys vuitanta del segle passat, com ara les coordinades per Enric Ucelay Da Cal o Pere Solà per citar sols un parell d'exemples. Ha calgut, però, l'expansió de la pedagogia social i el sorgiment d'uns amplis camps professionals deslligats de la docència i en forta implicació sobre el jovent per despertar la necessitat de comprendre els processos històrics que han portat a conformar la realitat i problemàtica de la joventut actual.

De fet, malgrat que el jovent és una evidència quotidiana, la nostra història de l'educació no ha realitzat una construcció teòrica que conceptualitzi la joventut. Probablement la dificultat de definir i limitar el que és la joventut no ha facilitat aquesta construcció teòrica, com té, en canvi, la infància. I, ensems, ha fet difícil l'anàlisi i la interpretació històriques de la joventut i dels fenòmens juvenils. Generalment hom parteix d'un tram d'edat per definir la joventut, com si sols es tractés d'un tram de la societat o de la població. A partir d'aquest context, entenem per joventut el temps de la vida entre la infantesa i l'edat madura, així com el conjunt de persones que estan en aquest període. No hem fet l'esforç teòric d'analitzar-la com a etapa vital diferenciada ni hem realitzat la imprescindible conceptualització que requereix l'abordatge històric. És prou evident que aquesta tasca és complexa, ja que la joventut té molt diversos nivells de significació, però igualment en té la infància.

La joventut és una fase biològicament connectada amb el tram final de la infantesa, la pubertat. Un enfocament històric no pot prescindir dels importants canvis biològics que s'operen en aquesta fase i que són, per a alguns corrents psicològics, una de les causes de les conductes pròpiament juvenils diferenciades de la infància. Però, al costat d'aquesta visió, cal veure que ser jove ve determinat per factors socials.

La joventut és una construcció social, una percepció social, que es defineix respecte d'un espai social i cultural i en relació a una època determinada. La joventut és, doncs, una condició històrica ja que es modifica a mesura que evolucionen i es transformen les circumstàncies econòmiques, els canvis en les formes de producció, l'organització social; a mesura que evoluciona el pensament, els paradigmes i les necessitats socials; però també en anar transformant-se les necessitats microsocials, com és ara la història personal i familiar. És per tot això que els discursos sobre la joventut són tan canviants en el temps i en els àmbits i classes socials.

Partint d'aquests fets hem constituït un grup de recerca historicopedagògica dedicat a la joventut i amb una especial atenció a l'associacionisme juvenil pel seu caràcter socialitzador, ja sigui de caire integrador o contestatari. L'estudi d'aquesta articulació associativa interessa per un doble motiu: primer, perquè és una de les formes més rellevants de socialització i educació; segon, perquè per la pròpia naturalesa deixa constància de la seva existència, cosa que en fa accessible l'estudi. Aquesta iniciativa ha comptat amb el suport d'un programa de recerca de l'Institut d'Estudis Catalans.

Sensible a aquest corrent d'atenció a la història de la joventut, la nostra Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana celebrà, pel novembre de 2002, un simposi sobre "Associacionisme juvenil, educació i socialització al segle XX." Alguns dels treballs allà presentats són aplegats en aquest monogràfic i han estat produïts dins un projecte coordinat interuniversitari d'investigació i desenvolupament tecnològic del Ministeri de Ciència i Tecnologia.

Pel que fa als continguts, en primer lloc i a tall d'introducció, trobem l'article del doctor Antonio Santoni (Universitat de Florència) "Moviments, associacionisme i educació juvenil entre el vuit-cents i els primers anys del nou-cents", que fa un repàs del segle que acabem de depassar a la llum, d'una banda, dels associacionismes i les seves motivacions més o menys particulars i, de l'altra, dels moviments de joventut entesos com a projectes de canvi social a més gran escala.

Després, iniciant el primer bloc, dedicat a l'anàlisi des del punt de vista dels discursos i de la posada en pràctica d'aquests discursos en el context europeu, trobem els articles de Conrad Vilanou i Isabel Vilafranca "La joventut en el context cultural d'entreguerres (1919-1939)", d'Àngel C. Moreu "Idealisme naturalista dels adolescents alemanys (1897-1945). Dels *Wandervögel* (Ocells errants) a la *Hitlerjugend* (Jo-

ventut hitleriana)”, i d’Albert Esteruelas i Javier Ventura “La joventut en l’anarquisme (1868-1910)”, tots ells de la Universitat de Barcelona, on fan un retrat d’alguns significatius moviments de joventut de l’Europa de finals del segle XIX i principis del XX.

El segon bloc estudia el teixit associatiu d’arrel cristiana, principalment a Catalunya. Els treballs de Salomó Marquès (Universitat de Girona) “El naixement de l’escoltisme catòlic gironí: el paper dels seminaristes i del clergat en el context preconiliar (1950-1962)”, Joan Florensa (Arxiu de l’Escola Pia) “Associacions de joves entre els escolapis (1900-1975)”, Ramona Valls (Universitat de Barcelona) “Joventut i espiritualitat: Taizè”, i Mariàngels Riera i Ramon Tarròs (Universitat Ramon Llull) “Trets pedagògics i metodològics en l’organització del fejocisme”, donen compte d’aquells associacionismes preocupats per la formació humana i espiritual i que foren, al seu torn, el principal focus dinamitzador de la joventut com a alternativa als òrgans oficials del règim franquista.

El tercer i últim bloc analitza de més a prop el paper de les associacions de joves dins el context polític i de voluntat cívica. José Ignacio Cruz Orozco (Universitat de València) amb “Mobilització política i revolució a les Falanges Juveniles de Franco de València. La revista *Nosotros*”, M. Antònia Roig Rodríguez (Universitat de les Illes Balears) amb “Un exemple d’associacionisme juvenil civico-polític. La “Juventud Cívica” de Palma (1914-1918)” i Alejandro Mayordomo i Juan Manuel Fernández Soria (Universitat de València) amb “Sentit social i cívic en l’associacionisme estudiantil valencià (1931-1956)”, aprofundeixen en les implicacions més directament polítiques i polititzades del jovent a Palma de Mallorca i a València, així com en la circumscripció de les associacions en el marc de la idea de ciutadania tant abans com després de les dictadures espanyoles del segle XX.

Creiem que aquest aplec de recerques específiques i monogràfiques constitueix un intent reeixit de mantenir obert un interessant i prometedor camp d’estudi.